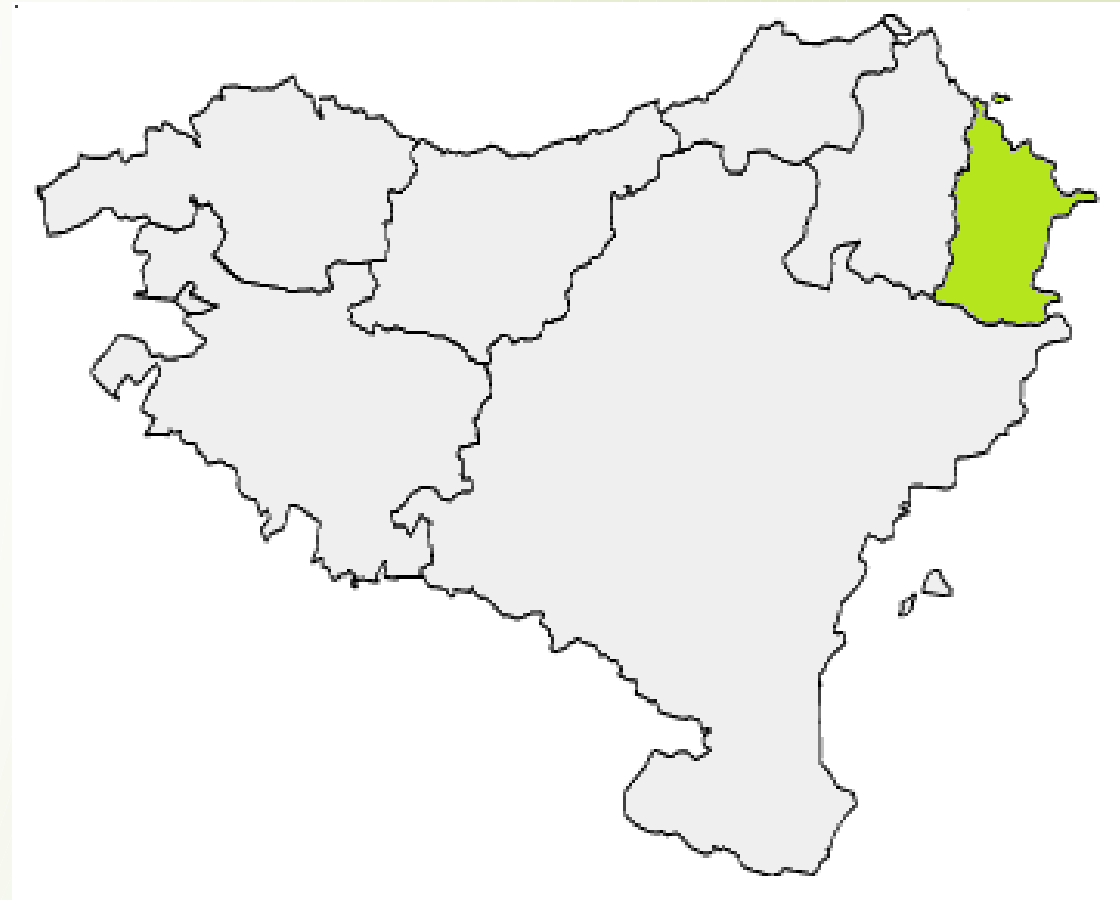

Zuberera - Xiberotarra

Argitxu Camus Etchecopar
Hitz Adina Mintzo
Oihaneder Euskararen Etxean, Gasteizen
2021eko martxoaren 17an

Zuberoa - Xiberoa Eüskal Herrian

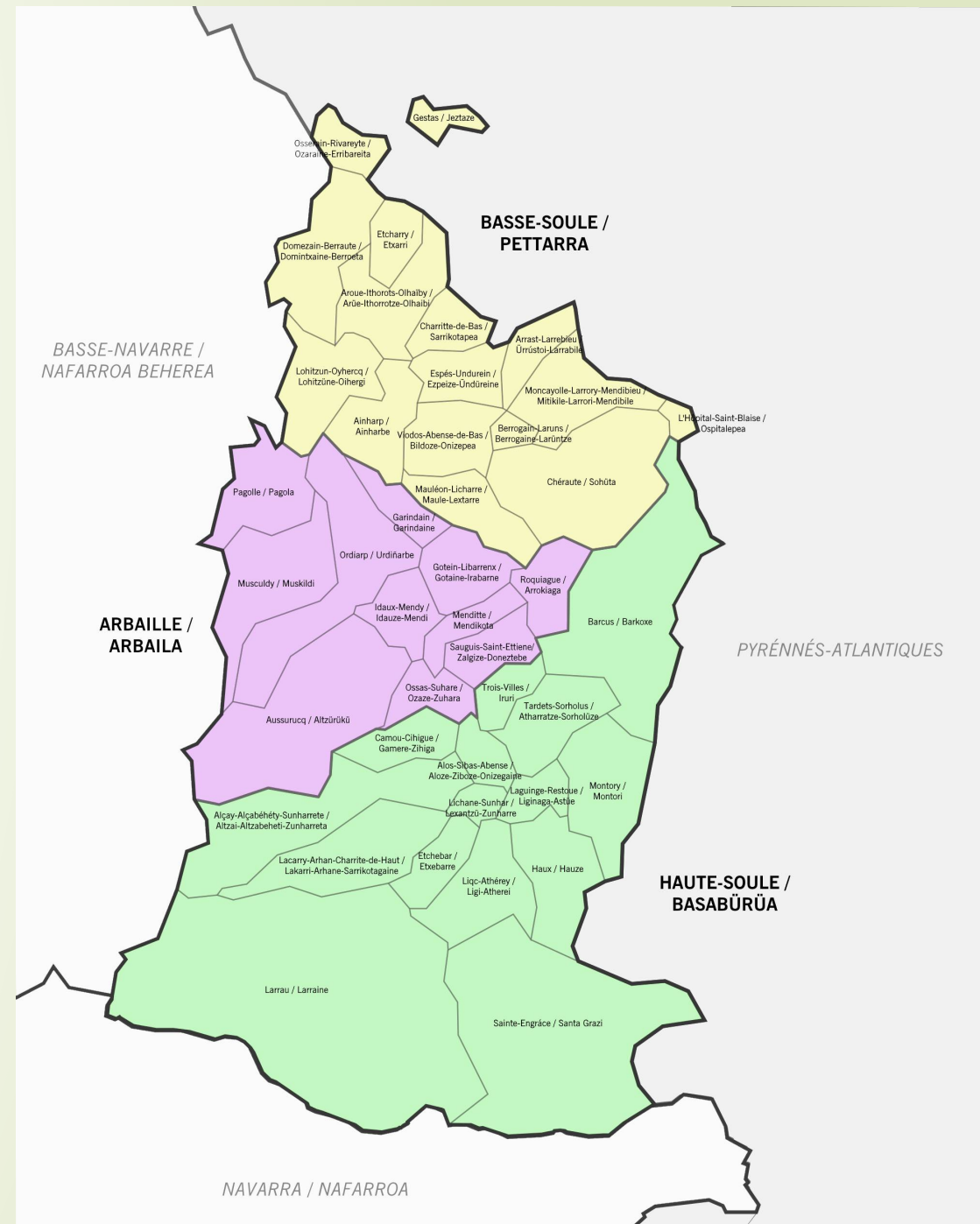
Zuberoa - Xiberoa

□ Lurralde historikoa

□ 15.000ko bat biztanle

□ Iturria

: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c1/Zuberoa_%28Municipios-Udalerriak%29.png

Probintzia bat: 2 euskalki

- ▮ Zuberera mintzo den eremua xuriz
- ▮ Nafar-lapurtera mintzo den eremua: grisez
- ▮ Iturria:

<https://www.ehu.eus/seg/gizt/2/3/2>

Bizi kultural dinamikoa

2016ko inkesta soziolinguistikoa

- ▮ Zuberoa eta Behe Nafarroko datuak:
- ▮ Euskaldunak: %50a
- ▮ Elebidun hartzaileak: %14a

- ▮ Euskaldunen parte handiena: adin tarte zaharrenetan
Familia transmisioa eten da

- ▮ Eskola eta euskaltegietan egin lana: estrategikoa beraz

- ▮ Oharra: eskola eta gau eskoletan zuberera irakasten eta ikasten da

Erronkak

- ▣ Euskararenak orokorreen:
- ▣ Diglosia egoera
- ▣ Transmisioa eskolaren bidez garatzea: giltza da

- ▣ + Erronka propioak gehitzen zaizkionak:
- ▣ Egoera diglosiko gehigarria ; Euskara Batua - Zubereraren artean
- ▣ Zubereraren berezitasunak: Batuaren arauetatik urrunenak dira

- ▣ Egoera arranguratsua:
- ▣ Familia transmisio guti - Zuberera ez da aski entzuten
- ▣ 11 urtetik goiti, euskaraz ikasteko, Zuberetik kanpo doaz gazteak

Bilakaera edo desagertzea?

- ▣ Zubereraren bilakaera areagotuko dela ez da dudarik
- ▣ Egoera soziolinguistikoagatik
- ▣ Hartu diren erabaki batzuegatik

- ▣ Aspaldiko eztabaida:
- ▣ Euskalkiaren bilakaera berri bat, besterik gabe?
- ▣ Euskalkiaren pobretze graduala, desagertzera buruz?

- ▣ Nire iritzi pertsonala

Nola Erran frantses-euskara hiztegi numerikoa

- ▣ 2018tik zubererazko hitz eta adibideak sartzen ari dira
- ▣ 2021ean bururatuko da
- ▣ Zubererazko hitzei audioa gehitu zaie: hautsi mautsi bikaina!
- ▣ www.nolaerran.org
- ▣ Adibide bat: encore = orano, haboro (gehiago)

Zubereraren berezitasun zombait: Forma arkaiko eta berritasunak

- ▣ Azentu tonikoa
- ▣ Sistema fonologiko aberatsa:
 - ▣ “ü” bokala eta “j” soinua (*jin, jan, joan*)
 - ▣ “h” ahoskatua: **H**arria, ap**H**eza, ik**H**asi... p**H**ala/pala
 - ▣ Bokal sudurkariak: hontto, onddo, handi
 - ▣ “s”, “x”, “z” ezberdintzen dira
- ▣ Diptongoak

Zubereraren berezitasun zenbait: Forma arkaiko eta berritasunak (segida)

- ▣ Atzizki zaharkituak atxiki ditu
- ▣ Bokal arteko “r” bakunaren erortzea
- ▣ Geroaldi trinkoa (nizate, hizate, girate = izanen naiz, izanen haiz, izanen gara... ; düket, dükek, dükegü = izanen dut, izanen duk, izanen dugu)
- ▣ Alokutiboaren sistema oso hedatua da
- ▣ Lexikoa

Agurtü

- Egün hon: Egün hun
- Gaü hon: Gai hun
- Egüerdi hon: Egüerdi hun
- Arrestiri hon: Arresti hun

- Izan ontsa: izan untsa
- Berriz arte
- Ikus arte: ikhus arte

- Nola zira? (Nula zia) Ontsa nüzü/nük
- Badoa? (Badua) Badoazü

Geroaldi trinkoa (izan aditzarekin)

- Bihar ez niz hor izanen / Bihar ez **nizate** hor
- Bihar autoa ez düt ükenen / Bihar autoa ez **düket**
- Nizate, Hizate, Date, Girate, Zirate, Ziratekee, Dirate
- Düket, Dükek, Düke, Dükegü, Dükezüe, Dükee

Azentua eta “h” gordeak

- ▣ Kasü, apezak erran deikü ikasi behar zela

Azentua eta “h” gordeak

□ KHasü, apHezak erran deikü ikHasi behar zela.

Alokütiboa: izan aditza

Neutrala	Züka	Hika: Toka
Niz	Nüzü	Nük/n
Hiz	Hiz	Hiz
Da	Düzü	Dük/n
Gira	Gütützü	Gütützü/ Gütün
Zira	Zira	Zira
Zidee	Zidee	Zidee
Dira	Dütützü	Dütük / Dütün

Hiztegia

- ▣ Hanitx
 - ▣ Haboro (habo)
 - ▣ Borta (bortha)
 - ▣ Pürü (phü)
 - ▣ Entelegatü
-